

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeus

Kokousmuistio

10.2.2026

VN/34714/2023

Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston kokous

Aika: 23.10.2025 klo 12–14

Paikka: kokoushuone Innostamo (D152), Meritullinkatu 8

Osallistujat:

			Läsnä
Puheenjohtaja	Johanna Suurpää	OM	x
Jäsenet	Päivi Kantanen	TEM	
	Seija Jalkanen	TEM	
	Lotta von Troil	YM	x
	Matleena Haapala	YM	x
	Tanja Leikas-Botta	UM	
	Krista Oinonen	UM	x
	Tapio Puurunen	SM	x
	Hanne Huvila	SM	
	Pentti Lähteenoja	MMM	
	Katriina Nousiainen	VNK	
	Panu Artemjeff	OM	
	Ilkka Ojala	PLM	
	Jouko Narikka	VM	x
	Jussi Sallila	OKM	x
	Satu Paasilehto	OKM	x
	Kimmo Kiiski	LVM	x
	Maija Iles	STM	
	Minna Viuhko	STM	x
Asiantuntijat	Heini Färkkilä	EOA	
	Minna Ruuskanen	OKV	x

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

	Susan Villa	IOK	x
Sihteeri	Anna Saarela	OM	x
Muut osallistujat	Nanni Olsson	OM	x
	Hanna Kiiskinen	OKM	
	Jenna Uusitalo	STM	
	Emmi Saari	OM	x
	Marianne Selkäinaho	MMM	x
Asiakohta 6, CRPD-suositukset	Katja Pasanen	UM	
	Hanna Rönty	OM	x
	Mervi Eskelinen	OKM	
	Marianne Keyriläinen	TEM	
	Mikael Åkermarck	LVM	x

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.00.

2 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3 Neljäs kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma

Anna Saarela (OM) esitteli toimintaohjelman poliittisen käsittelyn tilanteen sekä suunnitellun aikataulun valtioneuvoston periaatepäätökselle.

Puheenjohtaja totesi, että kyseessä on tässä vaiheessa ministerityöryhmän hyväksymä versio, ja ohjelma julkaistaan vasta valtioneuvoston hyväksynnän jälkeen. Toimeenpanon seuranta on tarkoitus toteuttaa kevyenä, mutta samalla on tärkeää seurata hankkeita ja niiden tavoitteiden toteutumista.

Keskustelussa nostettiin esiin ohjelman nimeämistapa vuosille 2024–2027, vaikka ohjelma tullaan hyväksymään vasta 2025. Todettiin, että osa hankkeista on käynnistynyt jo vuonna 2024 ja että perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmien kautta tehtävä työ muodostaa jatkumon, mikä perustelee valitua nimeämistapaa.

4 Demokratiaohjelman toimeenpano ja liittymäkohdat perus- ja ihmisoikeuspolitiikkaan

Liisa Männistö (OM) esitteli demokratiaohjelmaa ja sen toimeenpanosuunnitelmaa. Ohjelma perustuu hallitusohjelman kirjauksiin ja sen keskeisiä teemoja ovat äänestysaktiivisuuden edistäminen, lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen sekä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittäminen. Lisäksi ohjelmassa edistetään hyvää keskustelukulttuuria, lähidemokratiaa sekä kansallista ja kansainvälistä demokratiapolitiikkaa.

Toimeenpanosuunnitelma kattaa vuodet 2025–2027 ja sisältää konkreettisia toimia sekä vastuuministeriöt. Virkamiestyöryhmä seuraa toimeenpanoa ja raportoi ministerityöryhmälle keväällä 2026.

Keskustelussa pidettiin ohjelmaa tervetulleena ja ajankohtaisena. Demokratian todettiin olevan tällä hetkellä vahvasti esillä Euroopan neuvoston työssä.

Puheenjohtaja kertoi, että oikeuslaitoksen riippumattomuutta käsittelevä työryhmä on valmistelemassa lausuntopyyntöä Venetsian toimikunnalle koskien oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustulaisillisia takeita.

5 Pariisin periaatteet ihmisoikeusinstituutioiden arvioinnin välineenä

Susan Villa (IOK) esitteli Pariisin periaatteet sekä Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution akkreditointiprosessin. Suomen ihmisoikeusinstituutio sai vuonna 2025 uudelleen A-statuksen.

Esityksessä käytiin läpi Suomen ihmisoikeusinstituution rakenne, johon kuuluvat Ihmisoikeuskeskus, ihmisoikeusvaltuuskunta ja eduskunnan oikeusasiamies. Kansallisella tasolla toimijat ovat erillisiä, mutta kansainvälisissä yhteyksissä ne toimivat yhtenä kokonaisuutena.

Akkreditointiprosessin yhteydessä Suomelle annettiin suosituksia muun muassa siitä, että instituution rakenteesta tulisi säätää lain tasolla ja että Ihmisoikeuskeskuksen kertomus tulisi saattaa eduskunnan käsiteltäväksi. Lisäksi suositeltiin, että jatkossakin tulee huolehtia riittävästä resursseista ja henkilöstön moninaisuudesta sekä johdon nimitysprosessien avoimuudesta. Keskustelussa todettiin A-statuksen merkitys muun muassa YK:n ihmisoikeusneuvostossa käytävän UPR-menettelyn yhteydessä.

6 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean suositukset

Krista Oinonen (UM) esitteli YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean Suomelle antamat suositukset sekä ja kertoi määräaikaisraportointiin liittyneestä prosessista sekä Genevessä järjestetystä kuulemisesta. Asiakohdan käsittelyyn osallistui Suomen valtuuskunnan jäseniä eri ministeriöistä.

Raportointiprosessi oli pitkä ja käsittely viivästyi pandemian sekä komitean ruuhkan vuoksi. Määräaikaisraportti annettiin 2019, siitä saatiin laajat kirjalliset lisäkysymykset, joihin vastattiin, ja lopulta komitean käsittely pidettiin elokuussa 2025. Kuulemisessa käytetty kysymys–vastaus-menetelmä koettiin haastavaksi, ja kaikkia kysymyksiä ei ehditty käsitellä istuntojen aikana. Suosituksia annettiin laajasti, ja niiden joukossa oli paljon Suomen kannalta hyödyllisiä havaintoja. Toisaalta mukana oli myös sellaisia suosituksia, joiden katsottiin perustuvan puutteelliseen tietoon tai väärinymmärrykseen.

Useissa puheenvuoroissa todettiin, että suositukset painottuivat voimakkaasti sosiaali- ja terveyspalveluihin, kun taas vammaispolitiikan laajemmat osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset jäivät vähemmälle huomiolle. Valmistautuminen prosessiin kuitenkin lisäsi ministeriöiden sisäistä tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Keskustelussa käsiteltiin myös suositusten toimeenpanoa ja niiden yhteyttä kansallisiin ohjelmiin sekä vammaispoliittisiin rakenteisiin. Ihmisoikeuskeskus valmistelee suositusten käsittelyä yhdessä

järjestöjen kanssa, ja aiheesta järjestetään keskustelutilaisuuksia. Suositusten suomenkielinen käännös on valmistumassa ja ruotsin- sekä selkokieliset versiot laaditaan myöhemmin.

Puheenjohtaja totesi, että joidenkin suositusten huomioon ottamista voidaan tarkastella myös meillä olevan kansallisen kuurojen ja viittomakielisten sovintoprosessien yhteydessä.

7 Kansainväliset ihmisoikeusasiat

Krista Oinonen (UM) esitteli EN:n kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta Suomelle annetut suositukset. Kuudennen valvontakierroksen päätteeksi ministerikomitea antoi päätöslauselman heinäkuussa 2025. Kiireellisiksi luokitellut suositukset koskevat seuraavia teemoja: Kiireellisimmät suositukset: 1) budjettileikkausten vaikutusten kattava ja riippumaton arviointi, 2) saamelaisten osallistuminen päätöksentekoon, 3) luottamuksen, keskinäisen kunnioituksen ja ymmärryksen vahvistaminen kaikkia vähemmistöjä kohtaan, 4) saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin arviointi 5) romanien osallisuus 6) saamelaisten psykososiaalisen tuen yksikön jatko 7) etninen profilointi 8) koulutusmateriaalit ja opettajien koulutus 9) vähemmistökielten opetus ja saamen kielen tuki 10) vähemmistöjen osallistaminen päätöksentekoon.

Suosituksia on käännetty suomeksi, ruotsiksi ja pohjoissaameksi. Viranomaisille ja järjestöille järjestetään keskustelutilaisuus joulukuussa 2025. Välikausiraportti laaditaan vuoden 2026 aikana, ja seuraava määräaikaisraportti annetaan vuonna 2028.

8 Muut asiat

Todettiin, että verkoston seuraavan kokouksen fokuksena on perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman toimeenpano ja seuranta. Jäsenet voivat mielellään esittää kokouksia varten aiheita, joita verkoston toivotaan käsittelevän.

9 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.52.